

**СПАДОК
«МОСКОВСЬКОЇ ЗОЗУЛІ»
У КРИМСЬКОМУ
ШКІЛЬНИЦТВІ**

→ 4

**НАШ АРХІВ:
КОЛИ ПОЯВИЛИСЯ
УКРАЇНЦІ В
СЕВАСТОПОЛІ**

→ 5

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

№ 43
27.10.2017

www.svitlytsia.in.ua

НА ЧАСІ

9 жовтня 2017 року в Сімферополі відбувся «міжнародний з'їзд представників українських діаспор». За інформацією агенції «РІА Новості», до Криму прибули «представники українських діаспор з Росії, Польщі, Болгарії, Білорусії, Італії, Молдавії, Латвії, України, ДНР і ЛНР» (назви Білорусія і Молдавія тут передано відповідно до оригіналу тексту – примітка автора).

**ЯРОСЛАВ
САМОВИДЕЦЬ**

Щодо проведення цього дійства кремлівські рупори репетували, що це буде щось неймовірне, подія з небувалим міжнародним резонансом, прорив інформаційної блокади (якось дивно сьогодні чути про інформаційну блокаду 2,5 млн. осіб, які мають доступ до Інтернету). Попри гучну рекламу, захід відвідало аж 15 душ з «діаспори», до того ж імена багатьох зберігають у таємниці й ось чому: «На форум прибули і представники деяких областей України, але їхні імена не розголошуватимуться з метою безпеки й уникнення загро-

ФОТО: РІА НОВОСТІ

У ТРИДЕВ'ЯТОМУ ЦАРСТВІ, У НЕВІДОМОМУ ГОСУДАРСТВІ

зи життю в Україні, де відбувається придушення будь-якого інакомислення, аж до фізичного знищення незгодних», – заявив «глава держкомітету кримського уряду в справах міжнародних відносин» Заур Смірнов, якого «через неефективність роботи у сфері міжнародних відносин» уже 16 жовтня С. Аксьонов відправив у відставку.

Програма з'їзду розпочалася з покладання «діаспорянами» квітів до пам'ятника Т. Шевченку. Ось як пропагандистські ЗМІ висвітлили цей етап: «Промови біля пам'ятника Тарасу Шевченку звучать не випадково то українською, то російською мовою. Попри потужну інформаційну війну, до Криму з'їхалися представники україн-

ських діаспор з різних країн світу».

Гостей ознайомили зі станом української культури на півострові, тільки чомусь це робилося в досить символічному місці – музеї. Тут було продемонстровано, як «шанують і примножують» культуру українців у Криму. У фондах Сімферопольського етнографічного музею збере-

глися роботи української художниці-вишивальниці Віри Роїк, які й стали в пригоді окупантам під час демонстрації присутності української культури на півострові.

Делегація відвідала також українські класи в «Сімферопольській академічній гімназії» (саме так окупанти перейменували колишню Українську гімназію), де діти, одягнені в різні національні костюми, зустріли гостей веселими піснями й танцями. Саме ці дітки мусли стати доказом того, що українська мова в Криму процвітає.

Кульмінацією «з'їзду» був круглий стіл на тему: «Співпраця української національно-культурної автономії Республіки Крим зі співвітчизниками за кордоном», результатом роботи якого стала резолюція, викладена не українською, а російською мовою, де вихваляється РФ і її мудрі вожді, закликається визнати «возз'єднання Криму з РФ».

Пропагандистські канали підготували й відео з «безіменними українцями з діаспори». Дехто навіть був удостоєний ідентифікації і названий, як-от, скандально відомий проросійський громадянин Польщі Андрій Романчук, який російською мовою розповів про те, що всі пам'ятники на півострові цілі й доглянуті; голова Ради українських земляцтв у Москві

**«КРИМСЬКА
СВІТЛИЦЯ» –
ПАПЕРОВЕ
ВІКОНЦЕ В ТАКИЙ
БЛИЗЬКИЙ
І ЯСКРАВІЙ
СВІТ УКРАЇНИ!**

Шановні читачі і передплатники! Передплатуйте нашу газету на 2018 рік для себе, своїх друзів, своєї школи чи бібліотеки! **Передплатний індекс – 90269, вартість річної передплати – 304,52 грн., на 6 місяців – 153,56 грн.** Оформити передплату можна як через Інтернет, для цього потрібно зайти на сайт ДП «Преса», де подана детальна інформація, так і в будь-якому відділенні «Укрпошти». Передплативши нашу газету, ви зробите свій маленький внесок у справу повернення рідного Криму!

Микола Лях, який розказав про інтернаціональну дружбу братів-слов'ян; український журналіст, що у 2014 році переїхав до РФ, колишній радник Дмитра Табачника Ростислав Іщенко. Був там навіть «заступник міністра освіти і науки ДНР» Михайло Кушаков.

→ 2

ІСТОРІЯ І ЛЕГЕНДА ОРЕАНДИ

ВІД КРИМСЬКОГО ДОСЛІДНИКА ТА ЧЕСЬКОГО ПОЕТА

→

7

У ТРИДЕВ'ЯТОМУ ЦАРСТВІ, У НЕВІДОМОМУ ГОСУДАРСТВІ

НА ЧАСІ

ЯРОСЛАВ
САМОВИДЕЦЬ

Покажем у цьому заході під українським соусом е й те, що всі його учасники, як закордонні, так і місцеві, чомусь виступали, коментували й спілкувалися між собою російською мовою і ніде не був присутній український національний герб та прапор.

«Міжнародний з'їзд українських діаспор» виявив ще одну грань кримської дійсності – колишні депутати ВР України продовжують відпрацьовувати російські рублі, але вже на окупованому півострові і вже в ролі матеріалу для масовки. Так, для постановки цього шоу в залу посадили українофобів Вадима Колесніченка і підвезли Олексія Журавка, позиціонуючи їх уже як представників українського народу. Можна лише з огидою і

ФОТО: РІАНОВОСТІ

презирством спостерігати за тією жалюгідною роллю, яку відводить Кремль для свого відпрацьованого матеріалу.

В усьому цьому дійстві дивно, чому гості говорили про вишивку, пам'ятники, пісні й танці, а от про живих українців ані пари з вуст? Чому кримські українці не дали бодай коментаря для телебачення? Чому вони не прийшли підтримати такий помпезний міжнародний з'їзд?

Уже зазначено, що проведення цього заходу в Криму є незграбною реакцією РФ на доповідь,

оприлюднену на сайті Верховного комісара ООН з прав людини щодо утисків етнічних українців на півострові. Як і більшість пропагандистських акцій, ця стала провальною. Заяви організаторів цього дійства не збіглися з їхніми можливостями через те, що грубі механізми російської пропаганди втрачають свою ефективність.

За незграбною постановкою цього «міжнародного» заходу можна вглядіти й за кадрів проблеми. Певно, провести пропагандистський захід у Криму із залученням

кримських українців стає непросто, оскільки останні події призвели до національного й ментального переосмислення. Уже й у Криму бракує таких «українців», які задля панських забаганок вдягають шаровари й вишиванку і йдуть на організовані окупантами бутафорні заходи. Навіть шаржеві вареники й сало, які стали атрибутом хохляцько-малоросійського світу, сьогодні вже не працюють. Тому й доводиться купувати та завозити з усього світу в Крим людей, називаючи їх українцями.

АНТИМІФ

МІФ 1 Українці та росіяни – це один народ, брати, яких розділили зовнішні вороги. Відновлення нашої єдності – свята справа. Кожен, хто проти єдності українців та росіян, бажає лише зла.

ФАКТ У XIII столітті монгольська Орда підкорила практично всю Азію: Китай, Індію, Персію... Володимиро-суздальські князі схилили голову перед Батием. Але якщо тверські та московські князі навипередки змагалися за право збирати для Орди данину з інших земель, то Київ не скорився загарбникам і був знищений, Галичина з Волинною дали бій, а Кременець узагалі монголам так і не вдалося захопити.

АНТИМІФ Велетенська азійська імперія спіткнулася об нашу землю і не пішла далі в Європу. Нащадки тих, хто не віддав свою незалежність без бою, нині звуться українцями. Нащадки тих, хто вклонився загарбникам, нині становлять ті 87%, які схвалюють будь-які накази царя.

МІФ 2 Олександр Невський – символ «русской» бойової доблесті, захисник землі «русской». Цей символ з'являється в Криму завжди, щойно туди вриваються «освободителі».

У Сімферополі є храм святого Олександра Невського, вулиця Олександра Невського, на півострові йому активно встановлюють пам'ятники.

ФАКТ У Херсонесі прийняли смерть за віру апостол і четвертий Папа Римський Климент, сімдесят четвертий Папа Римський Мартін, а також святі великомученики Василій, Єфрем, Євгеній, Єлпідій, Агафодор, Капітон та інші. Пам'ятників їм у Криму не встановлено, храмів на їхню честь не названо.

Володимиро-Суздальський і Новгородський князь Олександр Невський жодного разу не був у Криму. У 1252 р. «захисник» привів ординців («Неврюеву рать») на Русь, а битва, за

яку його названо «невським», не підтверджується жодним західним літописним джерелом.

АНТИМІФ Крилату фразу: «Хто з мечем до нас прийде, від меча й загине», – вигадали сценаристи фільму «Олександр Невський» у 1938 році. На ордені Олександра Невського, що заснований Сталіним у 1942 році, зображено лик актора Черкасова, який зіграв головну роль у згаданому фільмі. Історичні факти не підтверджують ідеалізований російською пропагандою образ.

ДАЙДЖЕСТ

КРИМ ЧЕРЕЗ САНКЦІЇ СТАВ ПЕРШИМ З КІНЦЯ В РОСІЙСЬКОМУ ІТ-РЕЙТИНГУ

У рейтингу Міністерства зв'язку та масових комунікацій РФ з інформатизації регіонів на 2017 рік окупований Крим посів останнє, 83 місце. В Севастополя, вказано як окремий регіон, справи дещо кращі – 80-й рядок у переліку.

Під час укладання дослідження експерти враховували 120 показників, серед яких: впровадження інформаційних технологій в інфраструктурі, освіті, охороні здоров'я, транспорті, функціонування електронного уряду, створення власних інформаційних систем. При цьому зазначається, що Крим перебував «лише на початку шляху з інформатизації суспільства»: провину за це у ЗМІ півострова покладають на вимкнення електрики з боку материкової України. На додачу вказується, що санкції, через які багато великих російських провайдерів обходять півострів стороною, також гальмують процес: місцеві компанії просто не можуть впоратися з завданнями.

КРИМСЬКИЙ ПОРТВЕЙН УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА СТАВ «КРАЩИМ ВИНОМ РОСІЇ»

Марковий портвейн «Севастополь 1994» здобув найвищу нагороду конкурсу на «Кубок Спілки виноградарів і виноробів Росії-2017», отримавши титул «Краще лікерне вино Росії 2017 року». Загалом компанія-виробник «Inkerman International» у Росії отримала 4 нагороди на престижному дегустаційному конкурсі в рамках Всеросійського саміту виноробів-2017 у селі Абрау Дюрсо Краснодарського краю.

У категорії «Білі та червоні сухі вина» ще 3 зразки дістали високу оцінку експертів: вино «Ерітаж Каберне Кримське Класичне 2013» нагороджено золотою медаллю конкурсу, а вина «Special Reserve Ркацителі 2015» та «Special Reserve Сапераві 2014» отримали срібні медалі. Міжнародний виноробний холдинг «Inkerman International» утворений у 2011 р., його штаб-квартира розташована у Стокгольмі. До його складу входять Інкерманський завод маркових вин (заснований у 1961 р.), ТОВ «Качинський+» і Агрофірма «Чорноморець», які забезпечують повний цикл виробництва високоякісних вин. Виноградники розташовані на західному узбе-

режжі Криму та в долинах річок Кача, Бельбек і Булганак.

ПЕЧЕРНЕ МІСТО КАЧІ-КАЛЬЙОН ДОВЕДЕНЕ ДО ЗАНЕПАДУ

Унікальне джерело у старовинному печерному монастирі Качі-Кальйон поблизу села Баштанівка Бахчисарайського району завалене відходами тваринництва, будівельним сміттям і покриває мешканців скиту святої Анастасії загрожує істотною шкодою природі цього мальовничого місця.

Про це 2 жовтня повідомило видання «Новый День». Зазначається, що на території скиту, де ведеться активне будівництво, у хаотичному порядку лежать будматеріали, автопокривки, а в безпосередній близькості від святого джерела, яке опинилося під замком, особи, що називаються ченцями, складають солом'яну підстилку з хлівів. Також під час прокладання шляху до скиту з боку Бахчисарая зарівняли невелику ущелину з кількома десятками дубів.

Своїми враженнями від нещодавніх відвідин Качі-Кальйону 14 жовтня на своїй сторінці у Facebook поділилася кримська журналістка Юлія Вербицька: «...У всій долині – активне будівництво, машини, сходи, галасливі люди, що сміять і фотографуються. Кожні п'ять хвилин екскурсійні автобуси привозять нових людей, після чого всі узбіччя шляху до Бахчисарая закидані сміттям. До річчя Анастасіївського джерела більше нема – його загнидили, тепер там смердюча калюжа; стежка до нього розбита на порох, чинара впала і всохла. Я не проти православ'я, просто я ще не з'ясувала, хто там вирізає і забудує балку і на якій підставі. Якщо місце віддане церкві або орендоване підприємцями, то чому вони не прибирають сміття, яким завалені всі гроти? Дивно, як можна так спотворити чудове місце. Відчуваю, що це незабаром чекає на весь Крим».

При цьому користувачі соцмережі висловлюють переконання, що Качинська та Бельбецька долини віддані на пограбунок – «За обсягами земельних робіт там тепер просто якийсь Байконур». За їхніми зауваженнями, кримські ЗМІ чомусь про це нічого не кажуть: «В них усе добре, картинка випромінює цілковитий позитив». Зазначається, що подібні тенденції є повсюдними для країни-окупанта.

ЯКЕ ВОНО – ДОРОСЛЕ КРИМСЬКЕ ДИТИНСТВО?

ФОТОВИСТАВКА

«Діти – квіти життя» – це відомий нам вислів. Та як саме доводиться жити кримським «квіточкам» майже ніхто не знає. 20 жовтня у ДП «Кримський дім» відбулося відкриття фотовиставки «Доросле кримське дитинство». На заході представлено 16 фотографій від журналіста Антона Наумлюка і тематична соціальна інсталяція «Іграшковий пікет». Організаторами виступили «Центр Громадянських свобод» у рамках кампанії LetMyPeopleGo і «Кримський дім».

ТЕТЯНА МУСТИПАН

За задумом соціальної інсталяції іграшки знаходяться в клітках, аби передати всю трагічність ситуації. Автори та волонтери заходу намагалися показати, що діткам, які постраждали від репресій, зовсім не хочеться гратися. Єдине, про що вони мріють, аби до них повернулися татусі, брати, дідусі.

Вже четвертий рік в окупованому Криму місцевих мешканців переслідують за політичними мотивами, обшуки і затри-

мання відбуваються в сім'ях кримських татар та проукраїнських активістів. Уже близько сотні дітей залишилися без рідних та близьких. Є й такі чоловіки, які навіть не бачили своїх новонароджених малюків.

Малеча ще не розуміє, що татуся немає поруч, що він не прийде сьогодні вночі, аби заспівати колискову, не почує перші слова, не побачить перші кроки. Не зможе повести свою крихітку в перший клас, не буде допомагати з домашнім завданням, не розкаже цікаву історію зі свого дитинства.

Ці 16 фотографій дітей, що залишилися без батьків і близьких родичів, яких було ув'язнено за підозри в «тероризмі», говорять самі за себе. Діти будуть все життя пам'ятати, як до них додому увірвалися люди і забрали тата чи брата. Не кожна доросла людина зможе витримати такий емоційний тягар на собі, що й говорити про дітей, які зі сльозами на очах чекають зустрічі з рідними. Ми не повинні залишатися байдужими до них у такий скрутний період їхнього життя.

Діти на фото нічим не відрізняються від наших з вами. Вони також ходять до школи та дитячих садочків, навчаються та розвиваються. Проте їм швидко довелося стати дорослими і зрозуміти, що життя не настільки прекрасне, як здається. Зрозуміти, що на них накладено тавро «дитини політичного в'язня».

Та ці історії не тільки про дітей, а ще й про їхніх батьків. Про людей, які не мають змоги бачити свою родину, щохвилини піклуватися про них. Про людей, які борються за свою свободу та щасливе майбутнє на своїй землі.

Метою організаторів виставки стало показати суспільству звичайне дитяче життя поряд з думками та очікуванням, коли саме повернеться татусь, дідусь чи брат. Автори заходу намагалися якомога глибше показати всю сутність цієї проблеми. Відвідавши виставку, неможливо залишитися байдужим, адже дуже важко зрозуміти, як саме доводиться жити цим родинам. Триватиме виставка до 1 листопада.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИГИ
«ОЛЕГ СЕНЦОВ»
ВІДБУДЕТЬСЯ
У КРИМСЬКОМУ ДОМІ

АНОНС

27 жовтня, о 19:00, у ДП «Кримський дім» за адресою: вул. Михайла Омеляновича-Павленка, 9 (колишня вул. Суворова) відбудеться презентація книги «Олег Сенцов». Модератором заходу буде Севгіль Мусаєва, головний редактор онлайн-видання «Українська правда». Учасники: Наталія Каплан – двоюрідна сестра Олега Сенцова; Анна Паленчук – кінопродюсер компанії «435 FILMS»; Олександр Красовицький – директор видавництва «Фоліо»; Ахтем Сеїтаблаєв – актор, режисер, сценарист, генеральний директор ДП «Кримський дім».

Книга побачила світ у 2017 році у видавництві «Фоліо». Вона складається зі спогадів людей, які добре знають Олега, з уривків його книг і сценаріїв до фільмів, а ще з витягів протоколів допитів свідків, які проходять у цій сфабрикованій справі. В книзі багато фотографій – і з домашнього архіву, і з залу суду.

Напевно, зараз немає людини, яка не чула б ім'я Олега Сенцова, – аж надто гучним був суд над ним, де вирок – 20 років ув'язнення, нібито за терористичну діяльність. І незважаючи на протести громадськості, звернення до найголовнішого керівництва країни, що звинувачує Сенцова, він досі перебуває в неволі.

Боротьба за звільнення Сенцова триває!

СПАДОК «МОСКОВСЬКОЇ ЗОЗУЛІ» У КРИМСЬКОМУ ШКІЛЬНИЦТВІ

ЯК ЦЕ БУЛО...

ПРОДОВЖЕННЯ

Комісія констатувала, що Постанова Ради Міністрів УРСР № 1261 від 26.08.1954 року про будівництво шкіл та дитячих садочків у Криму виконується незадовільно. Так, з 50 об'єктів загальним обсягом у 24,5 млн. крб. у 1955 році будувалося лише 4 (обсяг робіт 3,24 млн. крб.). За чотири місяці було освоєно 1,02 млн. крб. А з 22-х шкіл та 4 садочків, які мало збудувати Міністерство освіти, лише одну школу ім. Шмідта у Керчі включили до плану будівництва на 1955 рік. А такі союзні міністерства, як шляхів сполучення, хімічної промисловості, будівництва, та республіканські – м'ясних та молочних продуктів та промислових товарів зовсім не виконали зазначеної постанови.

ПЕТРО ВОЛЬВАЧ

На значну частину об'єктів деякі міністерства (промислових, продовольчих товарів СРСР та республіканське – радгоспів) навіть не надали технічну документацію та не виділили необхідних лімітів.

Планом капітальних робіт по Кримській області на 1956 рік передбачалося виділити кошти на будівництво 9 шкіл та 3 дитячих садочків. Загальний обсяг фінансування – 10 млн. 800 тис. крб. Перелік планових об'єктів наводиться у Додатку № 2. Його ми подаємо повністю, оскільки він наочно демонструє величезний внесок України та українського народу у шкільне будівництво вже в перші роки входження Кримської області до України.

Цією ж Постановою Міністерству освіти виділялись додаткові кошти на 1955 рік для укладання проектно-кошторисної документації для будівництва середньої

Учні «дитячої академії наук», що була створена в Сімферополі після об'єднання юних техніків, натуралістів і краєзнавців

ФОТО З ВІДКРИТІХ ДЖЕРЕЛ

Додаток № 2 до Постанови Ради Міністрів УРСР

Перелік об'єктів будівництва по Міністерству освіти УРСР на 1956 рік по Кримській області

Назва і місцезнаходження об'єктів	Рік початку і закінчення будівництва	Обсяг робіт на 1956 р., тис. крб.
Середня школа в м. Сімферополі на 400 місць	1956–1957	1000
Середня школа в м. Джанкої на 400 місць	1956–1957	1000
Середня школа в м. Феодосії на 400 місць	1956–1957	900
Середня школа в селищі Кореїзі на 400 місць	1956–1957	700
Донська семирічна школа на 280 місць у Зуйському р-ні	1956	840
Кіровська середня школа на 400 місць	1956–1957	900
Абрикосівська середня школа на 280 місць у Старо-Кримському р-ні	1956	840
Морська семирічна школа на 280 місць у Судацькому р-ні	1956–1957	900
Красноармійська школа на 280 місць у Бахчисарайському р-ні	1956–1957	900
Дитсадок на 100 місць у м. Керчі	1956	700
Дитсадок на 100 місць у м. Феодосії	1956	700
Дитсадок на 100 місць у м. Євпаторії	1956	700
Всього		10800

Додаток № 3 до Постанови Ради Міністрів УРСР

Перелік об'єктів будівництва по Міністерству освіти УРСР, на які виділяється ліміт для складання проектно-кошторисної документації в 1956 р.

Найменування і місцезнаходження об'єктів	Ліміт на 1956 р., тис. крб.
Середня школа в м. Старий Крим	26
Середня школа в м. Бахчисараї	20
Обласна школа для слабочуючих з інтернатом у м. Сімферополі	20
Михайлівська школа Азовського р-ну	11
Мельниківська школа Білогірського р-ну	11
Лобанівська школа Джанкойського р-ну	23
Яркополєнська школа Кіровського р-ну	23
Вулканівська школа Ленінського р-ну	10
П'ятихатська школа Октябрського р-ну	21
Школа у р/ц Роздольне	21
Кройнівська школа Сакського р-ну	23
Чистопільська школа Приморського р-ну	10
Марфівська школа Приморського р-ну	21
Ємельянівська школа Нижньогірського р-ну	21
Стерегущенська школа Роздольненського р-ну	21
Міжріченська школа Судацького р-ну	26
Гвардійська школа Сімферопольського р-ну	30
Піонерська школа Сімферопольського р-ну	30
Армянська школа Кр. Перекопського р-ну	21
Ново-Павлівська школа Кр. Перекопського р-ну	21
Клепінинська школа Красногвардійського р-ну	30
Находкінська школа (колишня Веселівська) Красногвардійського р-ну	7
Дитячий садок у м. Ялті	22
Всього	469

школи у м. Сімферополі, середньої школи у Кореїзі, Морської семирічної школи у Судацькому районі, Красноармійської середньої школи у Старокримському районі, дитячих садочків у Євпаторії та Феодосії. Обсяг фінансування лімітів на виготовлення техдокументації з кожного об'єкта варіював у межах 10-14 тис. крб.

Про обсяги шкільного будівництва лише на один 1956 рік промовисто свідчить перелік об'єктів, на які виділявся ліміт для укладання проектно-кошторисної документації.

Будівництво шкіл у Криму після 1954 року перебувало під жорстким контролем центральних республіканських органів влади, перш за все Ради Міністрів. Майже через рік після прийняття вже цитованої постанови Ради Міністрів УРСР і ЦК КПУ від 26 серпня 1954 р. Міністерство освіти підготувало заступнику голови Ради Міністрів М. Гречусі довідку-звіт про виконану цим підрозділом роботу. (Док. № 103. Там само. С. 465-467).

Міністр освіти Г. Пінчук доповідає уряду, «що вельми важлива для розвитку кримського шкільництва Постанова виконується, а річний план будівництва шкіл на 1955 рік становить 5 млн. 920 крб.». Станом на перше півріччя 1955 року в Криму будувалося 9 шкіл. Міністерство освіти занепокоєне незадовільними темпами шкільного будівництва та недостатнім контролем за виконанням постанови місцевими органами влади. Станом на 1 червня 1955 року план річного будівництва виконано лише на

54,9%. Тобто будівельні організації змогли освоїти лише половину виділених коштів, у той час як за планом за цей період мало бути використано 75% від виділеної суми.

«Особливо незадовільно велося будівництво, – зазначалося у довідці, – в Алуштинському, Сімферопольському, Нижньогірському, Балаклавському районах та містах Феодосія і Керчі».

Міністерство піддало жорсткій критиці діяльність кримських органів влади, перш за все виконавчого комітету обласної ради та обласний відділ народної освіти, за незадовільне будівництво шкіл в області та істотні недоліки в організації шкільної роботи, комплектуванні класів, організації позашкільної роботи з учнями та відсутність для її проведення необхідних приміщень. Наголошувалося на тому, що обласна станція юних техніків розташовувалась у приміщенні в 60 м², станція юних натуралістів мала лише одну кімнату, а екскурсійно-туристична станція взагалі не мала свого приміщення.

У зазначеній довідці не лише констатувалися негативні факти у розвитку кримського шкільництва, але й пропонувалося докорінно змінити ставлення до кримської освіти: «Для забезпечення введення в дію шкіл і дитячих садочків згідно з переліком, затвердженим Радою Міністрів УРСР і ЦК КПУ, необхідно передбачити на 1956-1957 роки для Кримської області обсяг капітальних вкладень в розмірі 45 млн. крб.», – зазначалося у відповідній записці.

Немає сумнівів у тому, що саме у таких величезних обсягах шкільне будівництво у Криму фінансувалося й у подальші роки. А вже невдовзі по всій області постали десятки шкіл та сотні дитячих садочків. Саме після цієї постанови у Сімферополі збудували станцію юних техніків, юних натуралістів та курортного туризму. Отже, є всі підстави стверджувати, що потужна матеріально-технічна база кримської освіти постала після 1954 року, тобто після входження Криму до складу України.

Вік Севастополя не-обізнані з історією люди, передусім росіяни, починають з завоювання Криму Росією і заснування міста в 1783 році. Великий російський поет О. С. Пушкін зазначав: «Деякі люди історію вітчизни знають лише з часу кн. Потьомкіна». Саме немало таких людей живе в Севастополі, котрі приїхали сюди зовсім недавно.

**ВАЛЬКО КРАВЧЕНКО,
ЕККСУРСОВОД,
ЧЛЕН «ПРОСВІТИ»,
М. СЕВАСТОПОЛЬ**

Мимоволі згадується назва статті сумнозвісного Леніна – «Від якої спадщини ми відмовляємось?». Бо ж вік Севастополя справді починається з заснування давньогрецького міста Херсонеса Таврійського в 422 році до н.е. В цьому ж місті був цілий слов'янський квартал, де мешкали наші предки – давні українці, що розмовляли своєю «давньоукраїнською» мовою і мали свою писемність. Про це маємо свідчення, зокрема, відомих болгарських просвітителів Кирила й Мефодія, котрі взимку 860-861 р. мешкали в стародавньому Корсуні, зустрічалися тут з вихідцями з центральних українських земель і знайомилися з їхніми книгами.

У 988 році сюди прийшов з Києва князь Володимир Великий. Прийшов він зі своїм військом, під тим тризубом, котрий так ненавидять сучасні «рускоязычные» і від котрого вони так оберігають свій «молоткастий, серпастий советский паспорт». У Херсонесі Володимир прийняв хрещення, в 988 році його прийняла вся Київська Русь, яка пізніше хрестила й ті північні і північно-східні фінно-угорські землі, де через півтора сторіччя інший київський князь, Юрій Довгорукий, заснував на річці Москві місто Москву – «коров'ячий брід» в перекладі з фінно-угорської. З християнством прийшла до тих племен і церковно-слов'янська мова, яка, змішав-

НАШ АРХІВ

Пам'ятник князю Володимирі Великому у Севастополі ще й досі стоїть біля ресторану

КОЛИ ПОЯВИЛИСЯ УКРАЇНЦІ В СЕВАСТОПОЛІ

А от пам'ятнику гетьману Петру Конашевичу-Сагайдачному в Севастополі після російської окупації пощастило менше...

шись з фінно-угорською, створила російську мову – так званий «великий и могучий русский язык».

В 1988 році російська православна церква святкувала 1000-річчя хрещення Русі, яке вона представила як хрещення Росії, хоч тисячу років тому Росії ще не було, і святкувала його не в Севастополі, не в Києві, а... в Москві, якої в 988 році також взагалі не було. Не випадково від участі у цій фальшивій імпрезі від-

мовились східні патріархи і папа Римський, надіславши натомість вітання Україні.

Минуло кілька років, і от нещодавно в Севастополі стала така подія. Відомий російський скульптор Кликов виконав пам'ятник Володимирі Великому і зголосився подарувати його Севастополю. Привіз він його сюди, а тут замість подяки почався скандал. Виявилось, що в наш час Володимирі потрапити до Херсонеса набагато

важче, ніж у 988 році, бо директор музею зачинив перед ним ворота і категорично відмовився випустити його. Бідолашний пам'ятник деякий час стояв перед ворітьми на зупинці автобусів, а потім його зовсім звідти кудись забрали. Місцева газета, що недоречно називається «Слава Севастополя» (недоречно, бо: «прочитайте тую славу» – там сама ганьба), організувала гучну кампанію – не проти Хмари, не проти Кравчука, а проти князя Володимира! Він і завойовник (взяв-таки Херсонес!), і вбивця (на війні ж бувають поранені і навіть забиті), і чого тільки йому не інкримінували в цій газеті деякі громадяни «города-героя», забувши, що якщо Володимир і мав гріхи, то вони всі були відпущені йому російською церквою – адже вона ж оголосила його святым!

В Севастополі розгорнулася дискусія – куди діти Володимира? Крім тієї території, звідки він вивіз християнство, тобто сучасного музею-заповідника, була ще одна гарна пропозиція – поставити його на головному міському пагорбі замість Леніна, що досі там стовбичить, показуючи витягнутою рукою туди, куди ми прийшли (а куди ми прийшли – ми всі бачимо...). І тоді було б, як у Києві, де Володимир височить над містом з хрестом. Але на це, звичайно, «благодумляча частина населення» не пристала. Ніхто прямо не сказав, але ясно: у князі Володимирі вбачають представника не-нависного Києва, що обмежує права «незалежної Республіки Крим». Врешті-решт місцева влада вирішила встановити пам'ятник хрестителю Русі неподалік від неприступних воріт музею, біля ресторану «Дельфін» – там, де майже кожного вечора відбуваються п'яні бійки. Віруючі зібрали півтори тисячі підписів проти цього блюзнірства, але це не мало впливу – стоїть перед дверима ресторану.

Як відомо, російські імперіалісти привласнили собі історію Київської Русі і не бажать визнавати, що це була князівська Україна. В середині XIII століття, коли Київська Русь впала під навалю монгольської Орди, виникло Велике князівство Литовське. Хоча князівство звалось Литовським, в ньому панували давньоукраїнська мова Київської держави, її культура, закони. Система військової організації, методи житлового і фортечного будівництва, православна віра. І от українсько-литовське військо великого князя литовського Альгірдаса (Ольгерда) в 1363 році, громлячи ординців, взяло місто Херсонес. Вибачте, панове з блоку «Россия», але в Севастополі знову з'явилися «хахли». А ваших все ще не видно...

116 років на Україні існувала Гетьманська державність. Одним з найвидатніших українських гетьманів був Петро Конашевич-Сагайдачний (роки правління 1606-1622). В 1600 році флот гетьмана Сагайдачного ввійшов у нинішню Північну бухту Севастополя. А хто тут тоді був? Тут були кримські татари – їхнє селище Білий Яр (Ак-Яр). І от прийшли ще «хахли». Отже, в Північній бухті стояли запорозькі чайки, а на її березі мешкали кримські татари. В 1631 році запорожці ще взяли фортецю Інкерман. А от кого тут не було – так це росіян. Жодної людини.

Та от настав 1783 рік. Нарешті в Північній бухті з'яви-

лись «русские». Шотландець Мак Кензі, серб Марко Войнович... А надіслав їх сюди ефіоп Іван Абрамович Ганнібал... Та не будемо несправедливим – росіяни таки були. Було засновано Чорноморський флот Російської імперії. А основу його складала Дніпровська лиманська флотилія під командуванням кошового війська Запорізького Сидора Білого. Харчі для Чорноморського флоту були чий? – українські. Будівельні матеріали для перших споруд Севастополя – також українські. Перші кораблі будували в Херсоні та Миколаєві українці. А на чий кошти будувались ці кораблі і споруди військового порту Севастополя? Знову ж таки на кошти України. Російська імператриця Катерина II 18 лютого 1780 року наказала так званій Малоросійській колегії надати в розпорядження генерал-поручника І. А. Ганнібала 203 тисячі 640 рублів. От на ці гроші й розгорнулось будівництво флоту та його головної бази на татарській і українській землі.

А потім була Кримська війна. І коли нащадок запорозьких козаків Павло Нахимів керував обороною Севастополя, на другому кінці величезної Російської Імперії українець Василь Завойко керував обороною Камчатки. Тоді в Росії була територіальна засада комплектування флотів, тому на Чорноморському флоті, що захищав Севастополь, служили переважно українці, або «хахли», якщо вам так більше подобається. Звичайно, військові частини були в Севастополі з усієї імперії...

А під час Другої світової війни Севастополь захищали, згідно зі статистичними даними, вояки 44 національностей, в тому числі й українці. Зупиніться біля меморіалу другої оборони на майдані Нахиміва і прочитайте прізвища тих, хто отримав звання Героя, – скільки з них явно українські!

Так, може, все ж були ці осоружні «хахли» в Севастополі?

**(ПОДАНО ЗІ
СКОРОЧЕННЯМИ)**

«Кримська світлиця», № 33
за 20 серпня 1994 р.

ПОСТАТІ

18 ЖОВТНЯ 1969 Р. – у Сарнах на Рівненщині народився захисник України Степан Криворученко («Вуж»).

У 12 років з родиною переїхав до Криму. Після армії продовжив службу в Німеччині. Повернувся до Феодосії, де одружився і пішов служити до міліції, стояв біля витоків підрозділу «Беркут» у Феодосії. В Сімферополі служив у «Беркут» командиром роти, згодом перевівся до головного управління МВС міста. З перших днів окупації Криму брав активну участь у протистоянні загарбникам, займався волонтерською діяльністю, допомагаючи десантникам. За деякий час разом із родиною перебрався до міста Бориспіль Київської області. У серпні 2014 р. записався до лав Національної гвардії України. Тренував молодих бійців. 19 грудня того ж року добровольцем разом із полком «Азов» вирушив до зони АТО. У званні капітана командував розвідувальним спецзагоном. Загинув 5 лютого 2015 р. під час зіткнення з ворожою диверсійною групою, потрапивши в засідку під час виконання бойового завдання в околицях села Широкине поблизу Маріуполя: наклав собою гранату, врятувавши шістьох побратимів віком від 20 до 23 років. Залишив дружину та двох доньок. Похований у Борисполі на Рогозівському кладовищі. Указом Президента України № 176/2015 від 25 березня 2015 р. нагороджений орденом «За мужність» III ступеня посмертно. На його честь у Борисполі було названо вулицю, а на будинку, де він жив, встановлено пам'ятну дошку. Також на честь героя село Ленінське Новоазовського району на Донеччині (поблизу Широкиного) було перейменоване на Вужівку.

25 ЖОВТНЯ 1860 Р. – у Ніжині на Чернігівщині народився Микола Самокиш (Самокиша) – український художник-баталіст, майстер анімалістичного жанру і графік. Від 1919 р. жив у Криму: 1918-1921 – в Євпаторії, з 1922-го – у Сімферополі, де створив власну художню студію. Помер 18 січня 1944 р. у Сімферополі, окупованому військами нацистської Німеччини.

25 ЖОВТНЯ 1977 Р. – у Сімферополі народилася Катерина Серебрянська – заслужений майстер спорту України з

Запуск Північно-Кримського каналу

КАЛЕНДАР КРИМУ ПО-УКРАЇНСЬКИ

Таврійський національний університет в Сімферополі до окупації

художньої гімнастики, олімпійська чемпіонка (1996 р.). Почесна громадянка АР Крим.

26 ЖОВТНЯ 2005 Р. – в Ялті помер Олексій Нирко – історик і подвижник кобзарства Криму і Куба-

ні, бандурист. Народився 1 січня 1926 р. у с. Мар'янське Апостолівського району Дніпропетровської області. Пройшов випробовування Другої світової війни і переслідування та тюрми під час радянської влади. Голова ялтинської «Просвіти» (1988-1991), керівник капели бандуристів ім. С. Руданського в Ялті. Голова кобзарської секції Музично-хорового товариства Криму, заслужений працівник культури України. Творець Музею кобзарства Криму та Кубані в Ялті.

27 (ЗА ІНШИМИ ДАНИМИ – 21) ЖОВТНЯ 1955 Р. – в Узбекистані народився захисник України Руслан Муждабаєв («Татарин»).

Мешкав у Самарканді. Інженер-механік за фахом, працював на ремонтному заводі. У 2000 р. переїхав до Сімферополя, де працював на місцевому ринку «Привоз». 24 грудня 2013 р. вирушив до Києва, де брав активну участь у Революції гідності. Числився у 8-й «афганській» сотні Самооборони Майдану. Був поранений осколками гранати під час зіткнень протестувальників і силовиків. У 2014 р. з Майдану вирушив добровольцем на фронт. Військово-службовець 2-ї «афганської» штурмової роти 24-го окремого штурмового батальйону «Айдар». Помер у Мар'їнці поблизу Донецька в ніч з 25 на 26 грудня 2016 р. унаслідок серцевого нападу після зміни на посту. Залишив двох синів і доньку. Похований у Києві на Східному кладовищі.

27 ЖОВТНЯ 1974 Р. – у с. Мартинівці Поліського району на Київщині народився захисник України Олександр Яхновський. Старший прапорщик, головний старшина 501-го окремого батальйону морської піхоти. У 1992 р. був призваний до лав ЗСУ. 2 роки служив у прикордонних військах Львівської області. У 1994 р. переїхав до Керчі, був спортивним інструктором Національної гвардії Криму, згодом продовжив військову службу в береговій охороні міста Керч. Після окупації Криму російськими військами вийшов у складі 36-ї бригади морської піхоти на материкову Україну, на грудях вивіз з окупованого півострова знамено 10-ї бригади НГУ. Указом Президента України № 390/2015 від 3 липня 2015 р. нагороджений медаллю «Захиснику Вітчизни». Брав участь в боях у найгарячіших точках Донбасу. Помер 18 липня 2016 р. у зоні АТО від серцевого нападу. Залишив дружину та доньку. Похований у селі Скурати Малинського району Житомирської області, де мешкали батьки.

14 ЖОВТНЯ 1918 Р. – утворено Таврійський національний університет, який з часом набув ім'я свого другого ректора – видатного українського вченого Володимира Вернадського. Ще в травні 1918 р. Київський університет Святого Володимира відкрив своє відділення в Ялті і направив до міста велику групу професорів; наприкінці вересня всі служби відділення були переведені до Сімферополя.

ПОДІЇ

17 ЖОВТНЯ 1963 Р. – відбулося відкриття першої черги Північно-Кримського каналу: об 11:45 вибухом було зруйновано останній земляний пересип на Перекопі.

26 ЖОВТНЯ 1910 Р. – Таврійський губернатор видав розпорядження головному редактору сімферопольської газети «Тавричанин» (1905-1914) Данилу Коломійцеву припинити друкування статей українською мовою під загрозою закриття видання. На № 313 18 листопада 1910 р. губернатором було накладено арешт за публікацію українською мовою статті «Одповідь моїм суперечникам». Головний редактор з цим не змирився й у № 317 надрукував власну статтю «Об отмене стеснений малорусского печатного слова», де, посилаючись на брошуру Академії наук Росії з такою ж назвою та закони про пресу від 24 листопада 1905 р. і 26 квітня 1906 р., вказав, що «малоруське населення повинно мати таке ж право, як і великоруське, говорити публічно і друкуватися рідною мовою», у зв'язку з чим висловив намір друкувати у «Тавричанині» статті українською мовою і надалі. Мовний конфлікт не минув даремно для Коломійцева: він наважиди набув в очах губернського начальства репутації людини «майже ненормальної». Ця спроба видання матеріалів українською мовою в Таврійській губернії до революції стала останньою.

ІСТОРІЯ І ЛЕГЕНДА ОРЕАНДИ ВІД КРИМСЬКОГО ДОСЛІДНИКА ТА ЧЕСЬКОГО ПОЕТА

На початку вересня в Криму відзначили 175-річчя від народження «патріарха кримознавства» – видатного дослідника Олександра Бертьє-Делагарда. Про вшанування його пам'яті на материковій Україні почути не довелося.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

Заданими дослідників, Олександр Бертьє-Делагард з'явився на світ 26 жовтня 1842 р. у Севастополі в родині зрусифікованого військовика французького походження. Після закінчення кадетського корпусу і Військово-інженерної академії успішно працював військовим інженером у багатьох місцях Причорномор'я, будуючи мости, фортеці, портові споруди. Ним споруджені, зокрема, порти Одеси, Феодосії, Ялти, Ростова-на-Дону, алуштинський і ялтинський водогони, залізниця до Феодосії тощо. У 1877-1878 рр. брав участь у роботах з укріплення Севастополя, спроектував Приморський бульвар; під його ж керівництвом було споруджено суднобудівне адміралтейство, прокладено водопровід, зведено багато інших споруд.

У 1887 р. Бертьє-Делагард вийшов у відставку в чині генерал-майора і відтоді цілком віддався науковій праці в галузі стародавньої та середньовічної історії, археології та нумізматики Причорномор'я. Брав безпосередню участь в археологічних розкопках і обстеженнях, керуючи ними (дослідження некрополя у Феодосії, античного святилища поблизу Ялти тощо) або фінансуючи їх власним коштом. З 1899 р. – віце-президент Одеського товариства історії та старожитностей і його фактичний керівник. Брав активну участь у робо-

КРАЄЗНАВСТВО

Олександр Бертьє-Делагард

Нижня Ореанда, сучасний вигляд церкви Покрови Пресвятої Богородиці

ті Таврійської вченої архівної комісії (ТВАК) та інших наукових товариств. Створив багаті, а в деяких розділах і унікальні колекції кримських старожитностей, які поступово передавав до музеїв – найчастіше до Одеського археологічного. Також його витвором є бібліотека з питань стародавньої та середньовічної історії Півдня України та винятково повне зібрання географічних карт і видів Криму.

Помер дослідник 13 лютого 1920 р. в Ялті; похований у Севастополі.

* * *

У 1913 р. за бажанням тогочасного власника Ореанди Олександр Бертьє-Делагард зайнявся відновленням даних про селище. Дослідження «Довідки про минуле Ореанди» було надруковане у науковому журналі ТВАК за 1919 р. За свідченнями вченого, найдавні-

ша згадка про цю місцевість збереглася у генуезькому документі від 1380 р., який подає перелік низки селищ Південного узбережжя Криму, в тому числі й Ореанди: вони входили до капітанства Готії – адміністративного Генуезького округу, який охоплював територію між консульствами Чембало (Балаклава) та Солдайя (Судак). Місцевість Ореанди вважалася в користуванні й володінні чинів Балаклавського Грецького батальйону, який утримував митний кордон від Балаклави до Феодосії. На той час мешканців на всьому пустельному обширі від Ласпі до округу Алушти включно було не більше півтисячі. Верхня й нижня Ореанда разом із Лівадією, Алупкою, Кікенеїзом, частиною Сімеїзу та Кучук-Ламбату, з багатьма іншими, до 20-х рр. XIX ст. належала Феодосієві Ревеліоті, командирові Балаклавського батальйону з 1800 до 1831 р.

У 1825 р. російський імператор Олександр I відвідав Ореанду. Місцевість настільки сподобалася йому своєю красою і безлюдністю, що він вирішив збудувати тут палац для своєї дружини. Після смерті Олександра I Ореанда у травні 1826 р. стала імператорським маєтком Миколи I. Царська родина вперше побувала тут у вересні 1837 р. На той час у маєтку був чудовий парк, створений за допомогою відомих садівників Кебаха та Делінгера, оранжереї та виноградник з винним льохом. Під час подорожі цар подарував Ореанду дружині Олександрі Федорівні; та часто їздила до селища, плануючи зводити палац у стилі римських вілл, і з часом звеліла поставити хреста на вершині західної скелі, посадивши там лавра власноруч разом із донькою Марією та графом і графинєю Воронцовими.

«Вид в Ореанді», картина І. Айвазовського, 1858 р.

полум'я швидко охопило всю будівлю – вцілів лише кам'яний остов.

Відбудова палацу потребувала великих коштів, яких князь не мав: «Від матінки я отримав чудовий палац, його більше нема, відновлювати його я ніколи не буду в змозі. Хай же з його решток постане храм Божий». З каміння, що залишилося після пожежі, він вирішив збудувати в Ореанді храм Покрови Пресвятої Богородиці. Чудово знаючись на архітектурі, князь замислив звести церкву у грузинсько-візантійському стилі, який, на його думку, найбільше пасував скелястій Ореанді. Храм вийшов невеликий, хрестоподібної форми, з однією банею. Від нього відкривався чудовий вид на море. Довкола росли могутні столітні дуби, на найбільшому з яких зробили оригінальну дзвіницю. Урочиство освятили храм у 1885 р. Після землетрусу 1927 р. постраждалий храм мало не був знесений, проте вцілів; перед цим у ньому планувалося зробити музей. У 1950-ті роки вийшов новий наказ про знесення храму, який «заважав» архітектурному ансамблю санаторію «Нижня Ореанда», що також був збудований з руїн царського палацу. Проте краєзнавці вступилися за храм й домоглися визнання його пам'яткою архітектури. Відтак у храмі влаштували склад отрутохімікатів, а на його подвір'ї – автобазу. За незалежної України, у 1992 р., був переданий парафіянам і відреставрований.

Будівництво палацу розпочалося у 1842 р. (за Бертьє-Делагардом – у 1844-му) і завершилося у 1850 р. Першою будівлею палацового комплексу стала напівротонда з білого керченського каменю на одній зі скель Ореанди, яку було видно здалеку. Сам палац будувався переважно з інкерманського та керченського каменю, місхорського та ореандського мармуру; деякі колони та комини були витесані з кримського червоного мармуру (порфіру). Зі шляху, що тягнувся понад маєтком, цей перший на Південному узбережжі Криму царський палац видавався сучасникам чарівною фортецею.

По смерті Олександрі Федорівні, яка так і не побачила палацу за життя, маєток за духовницею успадкував її другий син – Костянтин Миколайович. Він часто приїздив до Ореанди, яку називав земним раєм, і мешкав тут майже постійно, опинившись у немилості після того, як зацарював Олександр III. Однієї серпневої ночі 1881 р. (за даними Бертьє-Делагарда, – у першу зиму 1882 р.) пожежа знищила чудовий палац. За однією з версій, вогонь спалахнув «через необережне поводження з цигарками дітей дворових службовців». Того дня був ураганний вітер, і

ІСТОРІЯ І ЛЕГЕНДА ОРЕАНДИ ВІД КРИМСЬКОГО ДОСЛІДНИКА ТА ЧЕСЬКОГО ПОЕТА

Олександр Бертьє-Делагард зазначав, що найдавніша назва селища пишеться як «Оріанда» (латиною та італійською), і наполягав, що назва селища, яку «за останні два десятиліття дедалі частіше почали спотворювати», лунає як «Ор'янда».

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

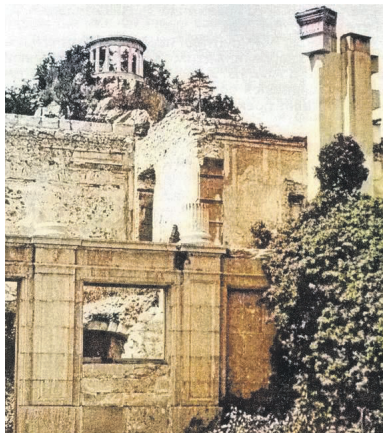
З висновками вченого, це слово з жодної відомої мови достовірно не перекладається: подібні за вимовою утворення назв місцевостей збереглися тільки у кількох урочищах Південного узбережжя Криму – Аунда, Каракунда, Панда, Ургенда, Мургуанда, Марсанда, Воганда тощо. «Значення всіх цих назв також цілком незрозуміле, а оскільки у Тавриді назви місцевостей зберігаються тисячоліттями, то, можливо, що й ці збереглися з мови якогось давно зниклого народу. Великий віденський вчений, що писав про доли готів, вважав за можливе бачити у цих назвах сліди мови таврів, проте твердих підстав для цього нема», – писав кримознавець.

У 1899 р. чеський поет Йозеф Махар написав вірш «Ореанда», який увійшов до його збірки «Vulet na Krum» (Прага, 1900 р.), створеної за враженнями, справленими відвідини півострова. Цей вірш у перекладі Івана Франка було надруковано у квітневому випуску «Літературно-наукового вісника» за 1905 рік; при цьому автор чомусь був названий Яном. У примітці до вірша Франко зазначив: «Ореанда – розкішна місцевість у Криму близько Ялти, де містяться палати російських великих князів. Цими днями в газетах була відомість, що там знайдено тасмну

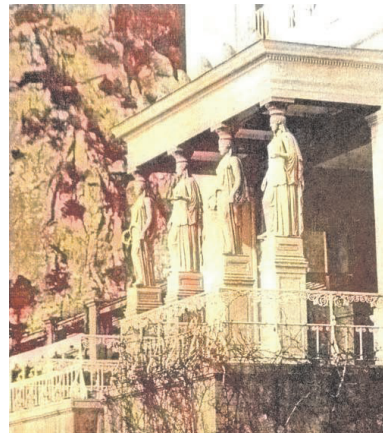
ПОЕЗІЯ

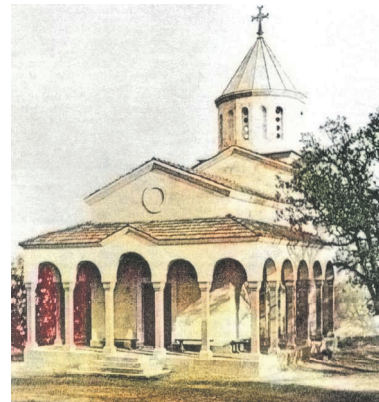
Ореанда у 1900-ті роки

Руїни палацу, 1899 р.

Фрагмент фасаду палацу, кінець XIX ст.

Церква Покрови Пресвятої Богородиці, 1885 р.

друкарню і склад заборонених книжок та революційних прокламацій. Ореанда має вже з цього погляду свою легенду. Доказом є цей прегарний вірш Махара».

– і ось великий князь команду втратив над флотом, і сюди, до Ореанди послав його цар-батюшка сердитий. Бо грішні плани пріли в сивім лобі великокняжій дядька Костянтина, дух бунту жив у велетенськім тілі:

ходив на бездоріжжя, бідолаха, і, царська парость, слухав нігілістів. Що повну кару царський гнів на нього не кинув – це тому, що добрий був наш батюшка і правий чоловік: судив і милував, і ждав покути й поправи...

А голубчик наш сидить у Ореанді, відбира листи, розписує таємні маніфести; його посланець їздить з повним міхом із Ялти в Севастополь; гордо морщить

чоло великий князь і злобно блиска своїм орлиним, недослідним зором. Аж збулася судьба. Стоїть так раз наш Костянтин Миколович і жде, як звичай мав, посланця з Петербурга; посла нема й нема; та їде в трикінь сухий англієць у клітчастих шатах, крізь окуляри загляда в червону свою книжчину й гліпає кругом цікаво, от як-то вже ті англічани вміють. Велить спинитися, мов чужий к чужому

їде до великого князя – лиш моргнув тайно
Це нігіліст був – шепнув два-три слова,
що все пропало, схоплений посланець,
що в Ореанду з цілим почтом їде сам комендант із «третього відділу» –
вклонився, в трійку сів, поїхав далі.
Великий князь щодуху завернувся,
ось по цих сходах скочив довгим кроком,
вбіг в кабінет: стіл, скрині відчиняє,
паперів тиск із них на землю горне,
з ламп керосином бух – і черк сірничку...

І вийшов, і у парк; де перш стояв, там знов стає, назад схрестивши руки.
І жде. Аж бач, їде той генерал в цивільнім одязі, що й не пізнати.
– Куди? – великий князь до нього гримне.

– Тут, в Ореанду з царського наказу.
– Сюди йди, рабе! – і ківнув до сходів.

В тій хвилі вибух золотий язик на рівний дах, вискакували інші в плащах чорнявих вікнами й тяглися до неба вверх – палає Ореанда.
Великий князь сміється, що аж очі слізьми заходять, і ще й підганяє жандармські душі: – Йдіть, голубчики! Що стали? Ах, раби ліниві, так сповняєте царя свого волю? Та ще й при мні, государевім вуйку? Розжалуєм! Сибір на вас, собаки! – Так кпив...

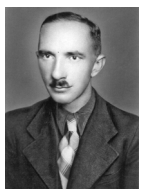
Тоді лишилось з Ореанди те, що тут бачимо...

Поводир грубий, професор у якійсь московській школі піт утирав.

Тим стінам окоптілим була блакить за стелю. Обгорілі стовпи лежали під ногами нам. Вирізувані платви теж гнили тут. Мітлісті трави виростали в шпарах мозайкових помостів зал, а в дірах у мурі ріс розхідник та стирчала солома з гороб'ячих гнізд...

Світлини колоризовані автором матеріалу

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

КРИМ І КРЕМЛІВСЬКА «ЛЮБОВ» ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

30 жовтня виповниться 40 років з дня смерті Степана Ленкавського – українського політичного діяча і публіциста, що був одним з ідеологів Організації українських націоналістів (ОУН) і автором написаних у 1929 р. «Десяти заповідей («Декалогу») українського націоналіста», в яких викладено основні морально-етичні засади учасника національно-визвольних змагань.

7 березня 1954 р. в українському часописі «Шлях Перемоги», який видавався у Мюнхені, вийшла його стаття «Крим і кремлівська "любов" до українського народу», в якій діяч українського визвольного руху презентував свої думки стосовно входження Криму до складу України. Подаємо її в оригіналі.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець

Національне газетно-журнальне видавництво

Генеральний директор
Андрій ШЕКУН

Головний редактор
Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.
Зміст газети поширюється на умовах ліцензії СС ВУ 3.0, якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2017 р.:
1 місяць – 12,44 грн.;
півріччя – 74,64 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонементу.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

